SPISY ADOLFA HEYDUKA

XXV.

POHÁDKY DUŠE

SPISY

ADOLFA HEYDUKA

XXV.

POHÁDKY DUŠE.

NÁKLADEM J. OTTY V PRAZE.

1901.

ADOLF HEYDUK:

POHÁDKY DUŠE.

NÁKLADEM J. OTTY V PRAZE.

1901.

Tiskem České grafické společnosti »Unie« v Praze.

SPANILOMYSLNÉ PANÍ

VILMĚ SOKOLOVÉ-SEIDLOVÉ,

SKROVNÝM DŮKAZEM ÚCTY A PŘÁTELSTVÍ

A. H.

Průvodem.

Mé duše pohádky jsou prosté,
jak ve tmách světlušky je mám,
leč mnohá v žhavou jiskru roste,
když lesem žití bloudívám.

Mdlou hlavu ukláním-li v dlaně,
hned počne kmitný jejich rej,
že leskem mihotavým maně
zrak vlhne mně i obličej.

Jak mušky v slunci se to honí,
než den krev vyronil a zhas',
a v srdci zvučí to a zvoní
jak na klekání ve žní čas.

Jak přes požatá vonná luka
a zahrad květ a lesů mech,
a mně — mně při tom srdce puká
a z ňader dere se mi vzdech.

I.

POHÁDKA O MÝCH RODIČÍCH.

Svatá místa.

Čím při psaní těch vzpomínek
má duše toužebně se chvěla,
to kdysi v pěkné hodince
máť stařičká mi vyprávěla.

Já stěsnal jsem to v řádky jen,
než, jako s kvítí ptáče v letu
lesk rosy stírá, tak i já
pel setřel jsem s těch vonných květů.

Leč v Poesie velechrám
kdo nádhernou jen vcházíš branou,
ne ukrytými vrátky též,
ten odlož tyto řádky stranou!

* * *

Dlím v tiché síni sám a sám,
má duše plna snění,
i kloním hlavu, naslouchám
svých ňader rozvlnění;

ký divný je to z dálky vzkaz,
jak prostomilé zvěsti —
hle, domov můj mě vítá zas
a v něm mé dětské štěstí.

Už s návrší se rozhlížím,
les pozdravem mi kývá,
a na vítanou, vím to, vím,
pták popěvky už zpívá,
a bujný ručej, synek hor,
po skalním pádě pleci
chce, vzdorným svahům na úkor,
též v ústrety mi téci.

Výš z horstva pěkný vršek vstal,
svém na temeni bouček
jak švarný šohaj, jenž si dal
per zdobu za kloboušek;
hle, zvedá hlavu, zírá ven —
i povzdechlo si mlází,
že slunko po tom boučku jen
svým zlatým okem hází. —

Jak líbezno a milo tak,
jak všude čarokrásně!
Zde vánku dech a slunka zrak
své věčné kouzlí básně;
zde motýl pestřej' přioděn,
zde nebe jasněj' září —
toť píseň, kterou Bůh co den
do květných líbá tváří —

Zde brávník, skalní samotář,
skryt mechem lká a teskne,
když bohatá se v poli jař
jak zlaté moře leskne;
zde šepce nebe v šíř i dál
hvězd září zkazku hebkou,
jak anděl, perutě když vzpial
děťátka nad kolébkou.

Zde dřímá krása na listech
a v poupatech se třese,
ó nerušte jí v sladkých snech,
až sama rozvije se;
teď skryl ji rozbujelý keř,
leč přijdou milé doby,
v nichž stráň i luh i hvozdů šeř
vnad kouzlem přiozdobí. —

Z těch luhů jaro na peruť
stkvost sbírá stále nový,
když vřesem věnčí skalnou hruď
a květy sype v křoví;
zde všecko ladněj', horoucněj'
v hloub truchlé duše zírá,
a vzpomínek mých let a rej
pel útěchy zde sbírá.

Ó myšlenky mé, stůjte přec
u horských těchto věnců;
jeť srdce mé jak květná klec,
v níž na sta zpívá ptenců;

ti touží štěstím dávných chvil
svá přizdobiti křídla,
a duch by rád se osvěžil
u svého písní zřídla. —

Hle, tam mi od úpatí skal
vstříc zlaté oko svitlo...
Toť mlýnský splav! Dnes plášť si vzal,
jejž slunce v dar mu skytlo;
viz, skvostný pláště toho nach
a řásný okraj vlečky,
již zroubily mu po stranách
ty drobné oblázečky! —

Blíž splavu starodávný mlýn
v lip ladném věnci leží,
část skalinám se tulí v klín,
část na lučinu běží;
v mlýn křišťálový kvapí zdroj
a na lopatky skáče,
až hřídel oděn v mechu kroj,
si naříká a pláče.

Do mlýna, vršku přes ohyb,
je cesta pískem kryta,
jí v prostřed do mohutných lip
dvě písmena jsou vryta:
k J zdobně přidružené F
a nad tím srdce dvojí,
ač stromu rozbujená krev
vše téměř v celek pojí. —

Ztad vede cesta v šumnou mláz,
drozd pláče zde i jásá,
z vod jelec vyšvihne se v ráz
a s ploutví opál střásá;
dál za potokem luka, sad
a kypré boky strání,
jež mají u pat smrčků řad
a věnec bříz kol skrání.

Při mlýně jasmín, šeřík, bez
i růže syté vůní,
a na záprsni s kočkou pes —
druh s družkou — na výsluní;
na střeše holub tam i sem
hrd peřím pyšně kráčí
a přitlumeným vrkotem
svou paní volat ráčí.

Uprostřed sadu kyprý stkvost:
štěp, zkvetlé větve kloní,
v něm slavík, vzácný kraje host,
déšť perel z hrdla roní,
a v besídku z rév opodál
svit úlisný se šerá...
zde štíhlý jun kdys sedával
a mlynářova dcera.

Čím zářil asi jejich zor,
když z rána od „Ochoze“
sběh' srnec, pobloudilec hor,
a švižnou ručest v noze

prch', spatřiv děvče, jako pták,
ba studem hlavu schýlil,
že její velký, srnčí zrak
mu cestu k družce zmýlil.

Proč s dětmi v houšť když spěl ten rek,
a dívčina je zřela,
svou hlavu plnou pohádek
si o dlaň podepřela?
Proč soustrast nesla očí zář
té mladé srnčí paní?
Proč slzy vyhrkly jí v tvář
při kůzlat blekotání?

Nač myslil jonák, děvče nač,
když růže pučet chtěla?
když šeřík kvet' a drobná ptač
stesk ňader svých jim pěla?
Proč děvče zatajilo dech
při žežulčině kuku?
Proč vzdech chvěl se jí na ústech?
proč k srdci tiskla ruku? —

Kol říčky plno ostružin
a hojně lísek stojí,
k nim úzká lávka do vršin
a při té mádlo dvojí;
zde stáli často ona, on
při ptactva jarním pění,
a litovali proudu ston,
jenž nemoh' přes kamení.

Co hovoříval tenkrát as
hoch mlynářově dceři,
kdy srdce obou vzplálo v jas
jak slunce v růží keři?
co, když trhali z ořešin
a z květů na klokočí?
čím její hlas byl rozechvín?
co děly jeho oči?

Ký šept, když do ucha jí řek',
že u bezu v tom vázku
pár kropenatých vajíček
je v hnízdě sedmihlásků?
Jak velký nález, spěš, ó spěš!.
a k bezu létli v skoku,
ač měli sedmihlásky též
už v srdci přes půl roku. —

Hle sadem kvapí; skryti jsou
snad modrým květem bezu,
či jasmínovou besídkou
či keřem zimolezu?..
Stůj, písni, sic tvůj stopný cval
víc travou zašelestí
a poleká je; ať sní dál...
ó nerušme jich v štěstí! —

A jaký chvat to byl a ruch,
kdy mraky v horách skryty
sníh třásly na úboč a luh
jak diamantů třpyty

a ti dva s líčkem prokvetlým
a přikloněných skrání,
pod ojíněným olšovím
se dali do klouzání!

Tu zářilo to ze všech cest,
vše plno bylo stkvostů,
strom milliony drobných hvězd
měl v spleti letorostů,
a výš-li jonák ruku vztáh',
kde jimi větve kvetly,
hned jak světlušky v křovinách
jim k mladým hlavám slétly. —

Rád znal bych oněch lidí sen,
jich srdcí zlatou včelu,
když nebem jarní spěchal den,
nach růží tiskna k čelu;
když hájem šli si na ústret,
by v cudném líce rdění
bral písně sobě ze rtů ret
u vroucném políbení.

Rád jejich písní zvuk bych znal,
jich očí jasná světla,
smích dívčiny, když poblíž skal
vzkaz žárlivosti četla,
jejž říci hoch se ostýchal,
leč výčetnými slovy
na cestu švižným proutkem psal,
než utulil se v křoví.

Jich družné kroky znal bych rád,
co v luhu jich, co v mlází,
co má jich stráň, co má jich sad,
co na splavné jich hrázi;
co zasypáno v písku jich,
co v horském mechu skryto, —
zdob množství věru vzal bych z nich
pro prosté řádky tyto.

I hledám je v těch samotách
i v mlýně, buk jejž halí,
a líbám zpráchnivělý práh
i kámen vyvětralý;
vždyť ze slov juna zavátých
a z dívky chůze zdobné
keř bujný v duši se mi zdvih'
a nese písně drobné.

Jich očí smavý hledám jas,
jímž v poli zrály klasy...
kde slavíkem teď pěje zas
duch jejich lásky asi?
To Bůh ví, já však pro věk svůj
v tom ráji chtěl bych státi;
vždyť junák ten — byl otec můj,
a děvče — moje máti!

II.

POHÁDKY O ŽIVOTĚ.

Život.

Pohádkou život v srdce vtáh'
z výkřiků, žalu i štěstí,
jak dravec ptáka ve spárách
drží a svírá nás v pěsti;
jen špetka zpěvu, pláče hrst
ve váse duše nám zbývá,
věčnosti nežli tajný prst
k míru a k smíru nám kývá.

Záměna.

Přemnoho to pro mne
trpkých mělo psot,
že jsem srdce píseň
brával za život;
za to snivé duši
sladký přelud zbyl,
jímž se trpký život
v píseň proměnil.

Doby májové.

Dojemné májové doby,
dojemné červánků chvíle,
když přes les — brázdy i hroby —
večer jde perutě chýle.

Šero se rozbíhá všade,
křepelky teskllivě tlukou,
den hlavu umdlenou klade
do černých od práce rukou.

Z dalekých končin to zvoní,
hlasněji buší to v hrudi,
myšlenky hlavou se honí,
pohádky duše se budí.

Srdce jak hedvábnou přízi
zvolna je svíjí a snová,
kéž dřív, než zteří a zmizí,
věčnost je skryje a schová. —

Píseň mládí.

Hněv roznítil mi oheň v zraku,
noc celou v leb mne tepal spor,
má duše byla plna mraků
a srdce opanoval vzdor.

Tu slyš — a ňadra má se chvěla —
jak Vesny dech, jež líbá luh,
mně k sluchu píseň přiletěla —
leč ne, jen zvučný její duch.

Duch písně z ráje mého mládí,
v němž samý květ byl, samá zář,
a na čelo mě líbal v kradí;
já v podušky jsem ukryl tvář.

V ráz prchla bolest, jež mne hnětla...
já smířen zřel jsem na obzor,
kde první vlna nebes světla
v jas zulíbala vršky hor.

Rozťato.

Rád vzpomínám těch dávných chvil,
ač častokrát mi zvlhnou brvy,
když o růžích jsem žití snil,
a slunce hořelo mi v krvi.

To bylo za junáckých let,
když vše se mile na mne smálo,
a srdce dávalo se v let
a do nebe se vznésti přálo.

Též oné cesty vzpomínám,
jíž lesem šli jsme vedle sebe,
kdy jsem ti řek', že rád tě mám,
a ty zas mně: „Ó víc já tebe!"

To byl tak čarokrásný den,
chvoj voněla, a ptáci pěli,
mně zdálo se, že s kmenem kmen
a s květem květ nám záviděly.

Dvě v kůru písmeny jsem vryl,
a srdce k nim; jas tkvěl nám v líci,
jmen našich počátek to byl,
jak druhdy činí milující.

Slib pojil nás, však co jest slib?
byl nedržen — proč, Bůh ať soudí,
hněv rostl z škádlení a chyb;
ach, často člověk v žití bloudí. —

Touž cestou po letech jsem šel —
už překonal jsem bolest sterou —
strom s jmény skácený jsem zřel
a srdce puklé pod sekerou.

A trpce usmál se můj ret
a všecka bytost má se chvěla,
jak by mně dlouhou řadu let
ta sekera již v ňadrech tkvěla.

Mládí.

Tu strakatou čapku mládí,
již ondy jsem odhodil,
jak rád bych zas ji zvedl
a znova šťasten byl.

Jak vzkřik' bych, zpíval a výskal
a vesele sobě ved',
jak bych tu svoji hlavu
zas pyšně k nebi zved'?

A kdyby mi snesli říše
a koruny královské pych,
té s rolničkou čapky mládí
přec za ni nedal bych.

Poznání.

První květy opadaly,
v polích vzešel z osin klas,
a my náhle tiše stáli,
něco padlo mezi nás;
něco jako temné mračno,
něco jako chladný stín,
ruce mé se ve tvář tiskly,
tvé jak zvadlé padly v klín.

Tvoje líce zahořely,
moje byly jako led;
tvoje oči k zemi zřely,
já je k nebes modru zveď;
tvoje ňadra vzdechla z hloubi,
v mých zatajil dech se v ráz —
za námi dvě bila moře,
mezi námi stála hráz.

Na všem žití leží věčna stín.

Na všem žití leží věčna stín,
z klínu země jdeme v země klín,
vzejdem, zajdem — ostrov v pláni vod —
věčně se smrtí se střídá zrod.

Proč a nač ves počátek a cíl?
Nač zpěv ptáka, květu vonný pyl?
nač ruch světa, slunce zářný lesk?..
Jdi, čti z tvorstva uzavřených desk!

Má hlava kloní se, má hruď se třese.

Má hlava kloní se, má hruď se třese,
kol všude mír, skrz větve slunce svítá,
můj duch jak pták v čas ztracený se nese
a nad zvlněným mořem žití lítá.

A rostou vlny, jako šelmy vyjí,
leč pták jak ze sna píseň mládí pěje,
a po té snivé písně melodii
má teskná duše úzkostně se chvěje. —

U klavíru.

Den klonil hlavu zlatěstkvělou,
já v dumách ke klavíru sed'
a ruku hrubě neumělou
po uspaných jsem tonech ved'.

I zavzdychaly ve souladu;
tak divný byl ten jejich zvuk,
jak v podzim slunce při západu
zní česká píseň z niv a luk.

A nevím, jak v té chvíli maně
byl v rodném údolí jsem zas,
a z mlýna, u pat strmé stráně,
v mé duši matčin chvěl se hlas.

„Jsi tady zas, mé dítě zlaté?
hle, daleký jsi prošel svět,
pils z číše touhy vrchovaté
a klidu žízniv přišels zpět.

Nuž pojď, mně na klín polož skráně
i kmetí čelo, plné rýh —
slyš, s výšky zvučí ‚Anděl Páně‘,
už prospi se z těch tužeb zlých!“

A hlava má se naklonila,
duch náhle prost byl sterých muk,
a z kláves — snad se s nebe lila —
zněl kolébavky známý zvuk.

Snad přetajemné ruce duchů
se ladně snesly na klavír,
a jak se píseň nesla k uchu,
tak slétal v srdce klid a mír.

U mlýna mé matky.

Zas u mlýna mé matky
mě ovál lípy dech:
to mého zde spícího mládí
je utajený vzdech.

A žlutý na kameně
mech výmolů i rýh:
to radostí omšené zlato,
chvil dávno zaniklých!

A pestré listí kolem
a jeho vírný slet:
to vyhaslé barvy a zvuky
mých snivých dětských let!

A všecko, co je kolem:
šum řeky, stromů květ,
a jásavý výkřik ptáků –
to zapadlý můj svět! –

Vesnický kostelík.

Výš se vztyčil veský kostel
z chat bílého davu,
zlatohlavem slunce ovil
sivou svoji hlavu.

Srdce jeho zvonek zvučný
vzdechem v hruď mi vnikal,
a já v mládí upomínkách
jako dítě vzlykal.

Marné přání.

Rád z Parnasu bych býval květy snes',
jež věčně voněly by na srdci mé vlasti,
leč přišel život; chléb chtěl — lačný pes —
já v dar mu vlastní srdce musil klásti,
by neštěkal, až zhlt' je po kusech —
víc nemám již — pes syt mi k nohám leh'.

Teď psa jsem prost, jenž za mnou dřív se vlek'
a nedal utrhnouti věčných květů,
jen u cesty pár drobných chudobek
té hory u paty jsem utrh' v letu;
jak brzo vyvoní, v jak krátké chvíli!..
Pes skonejšen, leč moje duše kvílí.

Zisk neblahý.

(Některým přátelům.)

Nač vás dbáti? Nedbám lásky vaší,
znám vás druhdy z trpkých duše chvil;
žíznil jsem, vy v zrádné samopaši
jed jste podali mi a já pil.

Pil jsem toužně. Přeběda té žízně!
jed mi srdce sevřel, já je stisk'...
Chtěl jsem ondy úsvit vaší přízně,
leč jen duše soumrak byl můj zisk.

Založený květ.

Kdys v žalu knihu k útěše jsem vzal —
snů pěvců bohorodých svatý hrob,
kam z drahých rukou květ jsem uschoval
z těch dávno zašlých mládí slunných dob —
by nesmrtelní poznovu mi pěli,
čím ondy v nadšení hruď rozechvěli.

Mou duši zulíbal zas jejich sen,
jak mladé jaro líbá růže zjev;
květ z knihy na hruď tisk' jsem zamyšlen,
až v srdci zhárala mi chladná krev
a brázdy žalu vymizely v tváři —
zas v mládí lesku tonul jsem a záři.

Dum mladých stopa krvavá a snův
v ráz v zlatou měnila se zázrakem
tou suchou růží z dávno zašlých dnův,
a kamo pohleděl jsem, tam i sem,
vše ke mně tulilo se milou tísní:
luh s vůní květnatou a ptactvo s písní.

Hruď stará oddechla, zas mlád jsem byl,
zrak slabý bystřil se, až ohněm šleh',
proud síly tajemný se ňadry lil,
duch v nadšení se koupal plamenech,
a srdce mé, jak úl je při včel shluku,
zas vlnilo se bouří sladkých zvuků.

Mně zdálo se, že uvadlý ten květ —
jak v zaletělý dávno mládí čas —
chce nachem svým mi vonné epos pět
a krásou krváceti zas a zas,
jak ondy v nejkrásnější jara zvěsti...
Ó lásky sny, mdlé perly v zdroji štěstí! —

Mé první a jediné housle.

Všecko zas vidím v myšlenkách,
jakoby stalo se dnesky,
když duše houslí mých uletla
širokou trhlinou desky.

Hořce jsem vzkřik' a zaúpěl,
v očích slz moře se shluklo,
jakoby v ňadrech mi bolestí
strun citu na tisíc puklo. —

Vzal-li jsem housle do rukou,
nepěly, vzdechly jen, lkaly,
ale tu duši z nich uniklou
slyšel jsem zpívati v dáli.

Něm jsem ji hledal po lesích,
z dálky ji vyhlížel s chlumu,
dumy a sny svoje spřádal jsem
z poletných perutí šumu.

Slyšel jsem, jak mi hovoří,
ševelí, zpívá a suslí —
až jsem si do srdce nastrádal
písně mých pohřbených huslí...

Písně, mé písně, štěstí mé,
kdo ví, kdo cítí, kdo tuší,
že jste mi do srdce zalétly
houslí mých uprchlou duší.

Žehnám ten návrat zázračný,
nechať se počíná stmívat;
když mně Bůh nepopřál písně hrát,
popřál mi vroucně je zpívat. —

Nechoď!

Žij sobě a svým milým jen,
a když tě touha vábí ven,
ty nechoď!
Co zlata jest, co slávy zář?
Radš k dítku viň se tváří v tvář
a nechoď!

Jeť sláva sirena, to věz,
svou duši bys jí v oběť nes',
ó nechoď!
Je bludička to, stín jen, lež,
a stíháš-li ji, zahyneš,
ó nechoď!

Jdeš nadšen za ní sem a tam,
leč poznáš záhy, že to klam,
ó nechoď!
Jen ten má duše mír a klid,
jenž duši dává za svůj lid,
za jiným nechoď!

Ať jakákoli pouta dal mi svět.

Ať jakákoli pouta dal mi svět,
má duše pro všecko přec lásku chová;
a pro svou vlast mám nádherný v ní květ
jak nevadnoucí růže purpurová.

Až nezbude však nic, co rád bych měl,
a nic, co dal bych milým pro potěchu,
pak jako zpěvný pták bych umřít chtěl
v své země náručí a v lesa mechu.

Chléb.

To byla cesta temným práce lesem,
již stoupati mi všední život řek';
leč, bych se prodral nocí jeho děsem,
Bůh na ni vrhl mi hrst světlušek,
by po únavě ustavičně tužší
zář zlatou skytly umdlené mé duši.

A šel jsem v před za leskem zlatých mušek –
Mé písně byly to — jak byl jsem bláh',
tu přišel chléb, hůl změnil za obušek
a zmozolenou ruku vzhůru vztáh'
a zamračiv se, že ho kmit jich rušil,
v ty vzletné jiskry hrubě bil a bušil. –

Kéž, až by květné nitro opadalo . . .

Kéž, až by květné nitro opadalo,
mé srdce písní národní se stalo,
jež s jara při kosení kyprých luhů
by čile zavýskala v děvčat kruhu!

Kéž pomohla by děti kvítím zdobit
a smědým hochům píšťalky z vrb robit
a na břeh bystřin nezabudky trousit
a v poli žencům lesklé kosy brousit!

Kéž letěla by křídlem svěží noty
do horských mysliven a na samoty,
kde pasák báje spřádá v snivé lebce,
a sdílně s matkou bděla při kolébce!

Kéž v síň by šla, kde stařec kloní tváře,
a sedla žákům na kraj kalamáře
a dala orlí peruť na mdlé péro
a smutným hvězdy snesla v ňader šero!

Kéž mír dá všem, jimž slzy v zrak se slily,
by v perly radosti se proměnily;
kéž zoufalému nad propastí druhu
by mostem v život vyklenula duhu!

Kéž při svatbě by s žertovnými slovy
šla k družné nevěstě a k ženichovi
a plnila jim tajemně a tiše
zrak sluncem milosti a štěstím číše!

Kéž k horalům by pospíchala v jaru,
a v zimě na vsi navštívila faru;
kéž stařičkému panu učiteli
by naladila housle při neděli!

Kéž, až by večer dloužil se, dřív krátký,
ku přástvám svolávala kolovrátky
a při jeseni teplem na úsvitě
plést rybářům by pomáhala sítě!

Kéž všude by ta píseň potěšila,
kde bloudí český stesk a česká síla,
kde ukované právo pouta vláče
a nouze naříká a bída pláče!

Kéž letěla by na růvek mých dětí,
jimž chtěl jsem nejlepší své písně pěti,
a zavzněla tam prokvetalou travou,
jak pláč se druží s písní dítka hravou!

Kéž v dlouhých nocích za měsíčné doby
na rodičů mých letěla by hroby
a s povzdechem tam v rosnou trávu klesla
a s květů modlitbou se v nebe nesla!

Z vlasti ven!

Chci volným být! Chci blouďit světem!
Jen proměnou je člověk živ,
ať sněhem nebo stromů květem
bouř zavěje mne kdekoliv.

Chci v jiné světy, v jiné kraje,
chci jiných končin jiný zjev,
kde jinak svítí, jinak hraje
zrak ve tváři a v srdci krev.

Zde vše tak ospalo, tak plano...
Chci s ptáky družně na jih plout,
chci šťastným být, ach ano, ano!..
Však slyš, ký smutný cinkot pout?

To bratří družina je četná,
té nedbati mám v čase zlém?
zpět, rychle, vrať se, duše vzletná,
my nepůjdem, my zůstanem!

Osud nestejný.

Z nás každý jinak zrodí se a žije,
dle přírody všem utajených slov,
čas buď že srdce líbá nám, buď ryje,
buď v bavlnu je hněte nebo v kov.

Vždy každý tak jen na tom světě prodlí,
jak život v hruď mu zaletí a v zrak;
buď jeho duch se vůní růže modlí,
buď v blesku hromem klne jako mrak.

Snes' život jedněm zlata plné nůše,
a s jiným o sousto se chleba rval;
já zlaté sny a péra s křídel duše
za černé haléřky jsem prodával.

Touha mládí.

V mém srdci touha mládí zpívá
jak při ohni, v nějž jeseň vane,
hoch pasák druhdy, když se stmívá;
v tom ohni jeho duše plane.

Tak teskně zpěv ten dál se nese,
jak píseň ptáka v lesa klestí,
krev poslední jenž z ňader třese
do vzkvetlých s hnízdem ratolestí.

Marné volání.

Bože, milý Bože,
kdeže jsou ty časy,
když jsem luhem těkal
se zlatými vlasy;
když jsem proháněl se
po květech a trávě
s okřídleným srdcem,
s pohádkami v hlavě!

Víc mi býval ondy
úsvit dívčích zraků,
nežli modré nebe
bez stínu a mraků;
víc než východ slunce
májového za dne,
víc než milý pozdrav
večernice ladné.

Víc mi při loučení
slzy byly v tváři,
nežli diamanty
s proměnlivou září;
víc než živý pramen
svěžesti a líku
bylo sladké víno
malinových rtíků.

Víc mi býval švehol
dívčích písní v šeře,
než rty žhavých růží
dýchající keře;
ba já bych byl snesl
pro ty dívčí květy
za polibek jeden
všecky Boží světy.

Slunce, měsíc, hvězdy,
sedmi barev duhu,
vše, co zjevilo se
v nebes modrém luhu;
s oblak ptačí písně,
stkvoucí perly z moře —
ach, nyní mě straší
stesk a žal a hoře!

Jako v podzim čápy
přeletěly časy,
jíním hlava kryta,
vlažnou rosou řasy;

přeletěly chvíle,
přeletěly doby,
co as moje zlatá,
drahá mladost robí?

Těžko nyní srdci,
jindy bylo lehce;
růže nechtí kvésti,
slunce hřáti nechce;
jenom v zadumání
sen mi k srdci vije
kytku rudých písní
smutné melodije.

Jako dávná pověst
životem se kradu,
vše to tam, co drahou
měl jsem za náhradu;
chladný sníh je z květu,
ze slz šedé jíní. —
Pohádky mé duše,
jak jste smutny nyní!

V nadějí mých bujný les . . .

V nadějí mých bujný les
slétla bouře vzteklá,
v propast černých snů jsem kles',
duše má se lekla;
mrakových se lekla ran,
jiskrnatých blesků,
najde-li as v klidu stan
květnou žitím stezku?

Najde, věřím v lepší čas,
v tiché dny a jasné,
jen když bouře divý kvas
šetřil pole klasné,
v němž mi druhdy pro radost
milý Pánbůh trpí
vroucnost: rudých máků skvost,
písně: modré chrpy.

Tužba.

Kéž možno s beder střásti
jen malou hrstku let!
Hned bych jak pták se vrátil
v zapadlý mládí svět.

A proletěl bych znova
ten krásný slunný čas
a k domovu bych spěchal
na duše hodokvas.

A z javorových snětí —
pod nimiž jsem kdys snil
za teplé máje noci —
bych housle urobil.

A z kadeří své ženy
bych zručné struny tkal,
a z růže, kde jsme stáli,
si kůlce vyřezal.

A smyčec z kmene lípy,
pod níž mi otec zhas,'
a na oblouček napial
bych šedý matčin vlas.

A švehol ptáků dumný,
a jara teplý chvat,
pád listů a stesk bouře
bych chodil poslouchat.

Tak rozuměl bych všemu,
čím v ňadrech pučí cit,
i tomu, čím kdo strádá,
chtěl bych se přiučit.

Pak bych ty české luhy
bláh prošel křížem kříž,
hrad navštívil bych pyšný
i shrblou věkem chýž.

A každý vrch a skálu
i hvozd i pláň i dol,
a housliček svých písní
bych svěžest sypal kol.

A kde bych postál chvílí,
kde struny rozzvučel,
tam myšlénky by vzlétly
ze skrýše z bledých čel...

Ó planá touho! Běda!
Tu neodolnou tíž
svých beder marně střásám,
ji vezmu v rakev již.

A houslí neurobím;
čas jarou sílu vzal,
a tuhý rozpor žití
květ srdce zpožehnal.

Tož šťastné učiň mládí:
má přání v housle skrej
a k strunám svým z mých písní
si poutka udělej. —

Jdou postavy mou truchlou duší...

Jdou postavy mou truchlou duší
všech, jež jsem v žití svém měl rád,
jdou v bílé říze s kleslou hlavou,
jak v snění pustil mi je Hád.

Svým velkým zrakem na mne hledí,
rtem šepcí tiše zsinalým,
co říci chtí, kdož tušit může?
jen já, jen já jim rozumím.

Ach, tolik milých slov a vzkazů,
jichž sluncem zaplála má krev,
jichž barvami mé srdce kvetlo,
v jichž vůni ukryt byl můj zpěv!

Je všecky chovám v ňader hloubi
a nedám všednosti je v plen
a všetečnému světa davu;
jich zlatý skvost mi posvátěn!

Cit ňader mých, ruch mysli žárný,
slov pouty nesmí býti jat;
snů vonné růže všecky, všecky,
jak zkvetly, půjdou se mnou spat. —

Marně.

Ó kdybych pevně zapříti se moh'
jak Spartanský kdys na tržišti hoch,
jenž v rodnou města oddálenou chýžku
nes' ve svá prsa zakousnutou lišku!

Kéž jako on, od hněvných honců štván
bych kliden byl, nechť ňadry rozdrásán!
Leč já jim otevřel hned svoji duši,
by viděli, co trýzní mě a kruší.

Však nikdo neléčil mě, jenom žas',
a ohledával ránu dlouhý čas.
Leč čím více v ní jeho ruka ryla,
tím víc krev purpurná se z ňader lila.

Ó jak bych v bolesti své býval výsk',
kdy na mou hruď by srdce býval tisk'
a na chvíli jen zastavil proud nachu,
jejž mimojdoucí zašlapali v prachu!

Tak dále kráčím s bolestí svou sám
a vzpírám se, leč marně; umírám.
Až na vychladlé srdce skloním hlavu,
snad v úškleb budu zvědavému davu.

Magické oči slávy.

Magické oči slávy,
jež z daleka jsem zřel,
magické oči slávy,
já též jsem za vámi šel!

Já pohádky vaše slunné
jsem z dálky viděl plát,
já pohádky vaše slunné
chtěl s touhou také jsem znát.

A z vašeho žárného lesku
chtěl jsem též pramen mít,
a z vašeho žárného lesku
chtěl hlavě vínek jsem vít.

A z vašeho božského jasu
chtěl zdobu jsem všech zdob,
a z vašeho božského jasu
chtěl hvězdu jsem na svůj hrob.

Magické oči slávy,
jen stesk mi po vás zbyl,
magické oči slávy —
já vámi jsem zabloudil.

Já nejsem básníkem.

Já nejsem básníkem, já pouze snil
a bloudil v prozářené sluncem mlze;
co z duše vytrysklo mi dávných chvil,
nic nebylo — jen výkřiky a slze.

Já klamal jsem se jen, já bloudil jen,
kde ptáci zpívali svých ňader zdobu;
mé žití nebylo než vzdech a sen
a srázná cesta k hlubokému hrobu.

Co konat?

V mém srdci podivně se děje.
Kam hledím, ze všad prázdno zeje,
vše mrtvo kolem — zas a zas,
a víš, co po smrti je as?

Co všechen život? Nic než trudy.
Co krása? Štěstí? Časné bludy!
Co láska? Zlaté mušky let:
jen zasvitne a mizí hned.

Co věda? Jisker špeť, hrst klamů,
jež Záhadě Čas vrhá v tlamu,
než netvorné z ní mládě zlíh',
bouř domyslů jen tvorstvu v smích!

Kde světlo je v té noci věčné,
kde cíl té dráhy nekonečné,
jíž k poznání má kráčet svět?
Co konat mám? Jen zaslzet! —

— —

Vzbouřená krev.

Je temná noc; jen srdce mé
vnitř ňader zbojně buší,
a myšlenky jak bachantky
mou obskakují duši.

Ta jako radost směje se,
ta jako rozkoš výská,
ta vznešenosti korunou
na pyšné hlavě blýská.

Ta záhad tmu chce proniknout,
ta v slunný jas se hrouží,
ta jako důstojnost vždy v před
všech ostatních být touží.

Ta Mudřeně chce rovna být,
ta Venuši, ta Heře,
ta v kněžky oděla se šat,
ta v zbroj, již vojín béře.

Ta jako píseň vznáší se,
ta jako vášeň skáče —
a moje srdce chvěje se
a moje duše pláče.

Toť přání krve vzbouřené
v par světa těžkém dusnu,
však smrt až v dlaně zatleská,
vše ztichne a já usnu. —

Kdo?

Jak purpur žití z těžké rány,
tak z duše mé též skrápá zpěv;
mé myšlenky jsou žitím rvány,
a každá v hruď mi roní krev.

Kdo zastaví ty proudy nachu,
kdo na srdce mi vloží dlaň,
by krev ta nezanikla v prachu,
až do rakve má padne skráň?

Noc bez svítání.

Když ptáci hnízda vijí v jarní chvíli,
vždy upomínkou rozrušen se chvím;
v mém srdci šedí sedmihlásci kvílí
nad hnízdem štěstí smrtí vybraným.

Zda nad světem as najdu — kdo mi poví? —
ten slunný paprsek, jenž zde mi zhas'?
Zda bude krásnější můj život nový,
či k slzám odsouzen lkát budu zas?

Proč člověk k budoucnosti klíčů nemá,
proč pochybnostmi ryt je v ňadrech svých,
proč ústa věků minulých je němá
a němá ústa věků budoucích?

A všecko mlčí jen a všecko strne —
sfinx hrozná to, vše vůkol ní je mrak —
a čím víc otázek se na ni hrne,
tím více kamení jí ret i zrak.

To mlčení je smrti přetajemné,
to záhad krutě neúprosná moc,
to moře věčnosti jsou vlny temné,
to bez svítání odvěká je noc. —

Výstraha.

V polích za potokem
bujná stojí jíva,
celé dni se směje,
celé noci zpívá.

Celé noci zpívá,
celé dni se směje,
a já stále truchlím
a v mé duši zle je.

Celé dni jen teskním,
celé noci pláči,
a zjev matčin bílý
z hrobu ke mně kráčí.

Na čelo mě líbá,
na lůžko mi sedá,
co noc zjev ten bílý
usnouti mi nedá.

Co noc zjev ten bílý
z hrobu ke mně chvátá...
Ach, jak jste mi smutna,
matičko má zlatá!

Za rána když vstanu,
leb i srdce bolí,
s chorou duší sklíčen
do širých jdu polí.

Matiččin zjev tajně
po boku mi kráčí,
a mně stále teskno
a mně stále k pláči.

Jíva nad potokem
důvěrně mi kývá,
matička však volá:
„Prchni, duše tklivá!

Zajdi k mému hrobu,
nejhůře-li bývá,
ale jívě prchni,
duše úzkostlivá!

Jíva nachýlená
k potočnímu prahu
vábí k sobě zpěvem
duše sebevrahů.

Vábí je a líbá,
když se večer stmívá —
prchni, prchni, prchni,
duše moje tklivá!

Či chceš zapomněti
pro ty zpěvy klaté
truchlícího zjevu
mateře své zlaté?

Což mne nechceš v blahu
po té zemské pouti
v úsměvu a jasu
někdy obejmouti?

Což se ti mé srdce
v duši neozývá?
mou buď, ne té jívy,
duše úzkostlivá!

Prchni, prchni, prchni,
v krásnějších chvil tuše;
jíva chce tvé žití,
já chci mír tvé duše. —

Pohrobky.

Až někdy v hrob se utulím,
to jedno přání mám:
kéž země tak mně lehkou jest,
jak z jara květinám.

By klíčilo a vzešlo též,
co blažilo mou hruď,
a to, co mělo písní být,
můj Bože, kvítím vzbuď!

— —

Neví, co život, v lese kmen...

Neví, co život, v lese kmen,
jemuž pták nehnízdil v snĕti;
neví, co život, člověk ten,
jenž nemoh' plakat a pěti.

Neví, co život, v lese strom,
vezdy-li bouře ho mine,
neví, co život, nikdo, krom
kdo bleskem zármutku hyne.

Jenom kdo s citů vrcholkův
v nížiny světa se dívá,
ví, co ta hrstka krásných dnův,
již člověk údělem mívá.

Cesta do nebes.

Když na růžových křídlech písně vroucí
duch nadšený se blažen vzhůru nes',
tu poznal jsem, jak čarovná, jak stkvoucí
je cesta k blahu, cesta do nebes.

Já našel na ní krásy různé zdroje:
své prchlé mládí, dobu luzných zdob,
zář lásky, ženu svou a děti svoje...
Toť jasu dost i v nejtemnější hrob.

Přec.

Noc otevřela rozjasněné oči,
já vzhlížím k ní a hlava se mi točí
a duše leká se a srdce třese,
kam všehomíra ruch nás asi nese.

Co tady jsme, nač člověk pouta vláčí,
nač vše to loučení, nač tonout v pláči,
když nikde přístav vědomí a míru?
kam poplujem as z žití divých vírů?

Zda vroucně obejmeme zas jak v mládí
ty milé kdy, jež mívali jsme rádi?
zda za vše světa trápení a klamy
nám radost rozzpívá se nad hvězdami?

Zda věčnost mohutnými perutěmi
tu v slzách tonoucí nám skryje zemi,
kde tolik doufali jsme, tolik snili
a při všem štěstí nešťastni jsme byli?

A přec až duch můj na věčnost snad vzletí,
tu rodnou zem bych nechtěl zapomněti,
jež, když ji jaro políbilo retem,
hrst květů dala do ruky mým dětem.

Loučím se.

Nejsem-li roven souši v stinném lese?
Zda s jarní písní pták se na ni snese,
zda hnízdo ovíjí mu snětí květem?
Loučím se, loučím s celým dálným světem,
loučím se, loučím s dálným světem celým;
usmířen snáším vše, co chtělo nebe,
dumám a trpím! Nač mi želit sebe?
Jen těch, kdo po mně zbudou, těch jen želím! —

Modlitba.

Skroť, Pane, stesku mého cval,
jenž sivou perutí mne jal
a nad žalu mě moře nes'
a pustil mne, bych do vln kles'!

Skroť, Pane, myšlenek mých vír,
dej rozbolené duši mír,
dej rozháraným ňadrům klid,
než rozkážeš mi odejít!

Skroť, Pane, srdce mého strach,
vem s jeho křídel zemský prach,
a jasem slunečným je zdob,
až za mnou sesype se hrob!

III.

POHÁDKY O MÝCH DĚTECH.

(DOZVUKY K »ZAVÁTÝM LISTŮM«.)

1880 — 1895.

S puklým srdcem.

Kdo zatratí ty chvějící se zvuky,
jež v teskný soulad náhle zvučí zas,
když bílý anděl květem svojí ruky
strun duše dotkne se, jež spadly v nás?

Když liliovým zjevem víly stoupá
z hvězd píseň tichá v temný ňader hrob,
a mysl dumnou labutí se koupá
ve zlatém zdroji prchlých štěstí dob?

Mně v duši tak, jak večer dítku bývá,
když chorou hlavu skládá v matčin klín,
jak ptáku jest, jenž v jarní noci zpívá —
a s puklým srdcem padá v keře stín.

Upomínky.

Táhnou upomínky duší mou,
jak labutě sirých krajů tmou,
plují v šumné žití rákosí,
a mně slza oko zarosí.

Hledím na ně, pozdní světa host —
plynou, zajdou v slunnou minulost,
plynou, zajdou — tmí se nebesklon . . .
Za nimi lká choré duše ston.

Přileť!

Sotva's mi zorou růžovou
zasvitla jara na úsvitě,
už mi tě zase Pán Bůh vzal,
mé drahé, přeubohé dítě.

Už, něžná trpitelko má,
se na má prsa nepřiviješ,
už se mi, zlatá beruško,
v obrázky rakvičky své skryješ!

Už mi ty černé hvězdičky
tvých milých očí nezasvítí
a na tom líčku malitkém
mi nevykvete žádné kvítí.

Už krásný rtíků kalíšek
se nerozvije sladkým slovem,
jak vetchý jasan budu stát
nad zeleným tvé skrýše krovem.

Buď s Bohem! V nebes končinách
na bílá křidélka se chytni
a milou oček hvězdičkou
v noc mého utrpení svitni!

Vždyť jsem jak v pláni suchý strom,
jenž marně k nebi ruce zvedá
a běduje, že zpěvný pták
v sněť bezlistou mu neusedá.

Nuž přileť ptáčkem aspoň ty
na suché větve toho stromu
a do srdce mi zazpívej,
že zavedeš mě k sobě domů.

Zas, dítě, na tě vzpomínám.

Tak znikla jsi, jak v bouři vzdech,
jak hvězda v spoustě černých mraků,
jak pel motýle na křídlech,
jak zář Vesnina zraku;
jak chodci v poušti vzdušný klam...
Zas, dítě, na tě vzpomínám!

Vždy vidím čarovný tvůj zrak:
svět plný divů, jasu plný,
to nebe, jehož nekryl mrak,
ty převelebné světla vlny,
jež koráb perel snesly nám...
Zas, dítě, na tě vzpomínám!

Ba, koráb perel krvavých,
jež tak nás stihly ve zlé době,
že přáli jsme, by Pán Bůh zdvih'
výš za tvou duše naše obě
k svých rájů klidným končinám...
Zas, dítě, na tě vzpomínám!

Ač vše mi za tebou vzal trud,
mé něžné poupě z lásky trsu,
tvůj jarní úsměv doposud
jak poklad v starém skrývám prsu,
nechť v ňadrech zimní bouři mám,
vždy, dítě, na tě vzpomínám!

———

Vzpomínka.

Již dlouho nemyslil jsem na Tě,
mé něžné dítě, jako dnes,
když při červánku rudém zlatě
své verše skřivan v blankyt nes'.

V té sloce dojemné a prosté
Tvůj zpěv jsem poznal, milý tak;
já cítil, jak má duše roste
a s ptákem stoupá do oblak.

Můj zrak se topil v rose vlahé,
až znikla kolem tvorstva směs,
té chvíle, moje dítě drahé,
vnik' za Tebou jsem do nebes!

Na malých rtech.

Na malých rtech — můj Bože! co vše leží
na malých rtech?
Ať bouřlivo, ať sněží se a sněží
kol z mraků všech,
přec vždy je květ a slunce bez ustání
a žert a smích a zpěv a cukrování
na malých rtech.

Na malých rtech svůj lék jsem měl i sílu,
na malých rtech;
co nedala mi růže plná pylu
ni viol dech,
to dal mi rázem v něžně jemném tknutí
ten diblík čarovný, jenž divy kutí
na malých rtech.

Na malých rtech mé rozkvétalo štěstí,
na malých rtech,
Bůh jimi nadšení mi k zpěvné zvěsti
do srdce vdech';
a posud celé srdce mé jak kdysi,
a všechen život můj i bytost visí
na malých rtech,
na dcerušky mé rtech! —

Dětská hra.

Slyš, s pannou rozpráví, tvář jako planý mák,
jak matka někdy s ní, tak s loutkou svou se baví:
„Pst! Ať tě skonejším, ty malá, dadej! tak!“
A než ji klade spat, i podušku jí spraví.

„No, pěkně hajinkej a spinkej! Dobrou noc!“
A rovná peřinky a kutí po pokoji —
„Chci ještě něco šít, mám práce moc a moc
a nevím, co dřív vzít a kde mi hlava stojí.“

A rovná to a to a klade tam a sem,
hned jak by šila cos, hned pannu zase líbá,
až sama líbána snů bílým andělem
skráň zlatem vroubenou níž na srdéčko shýbá.

Ó dítě předrahé, jak rád bych znal tu říš,
jíž v útlém nitru tvém Bůh jako slunce nítí,
za jediný ten sen, jejž o svých hračkách sníš,
své všecky písně dám a veškero své žití!

Já šťasten byl.

Byl šťasten jsem, leč ve snu pouze,
na místě růží blín mi vzrost',
mé naději a mojí touze
jen hrozná zbyla skutečnost.

Bůh dvakrát rájů neodmyká
těm, jež z nich vyhnal v bědstva směs,
má duše jako dítě vzlyká,
když v bouři probloudilo les.

Zlý čas.

Tak vrací se mi zas ten čas,
jenž perly věsí na kraj řas
a ledem dýchá k tváři,
to lstivý onen září,
jenž o všecko mne oloupil,
dal slzy za krev mou, jíž pil,
vzal zlatou berlu stáří
a s mou se duší sváří.

Tak vrací se mi zas ten den,
jenž chtěl, bych v žal byl ponořen
v snu rozkaceném roji,
a stálý úklad strojí
a káže: „Mlč, co na tom máš?
i se svou písní zapadáš!
chceš ku věčnosti zdroji?
kdež dcerušku máš svoji?

Pryč s domluvou, pryč! Snít mě nech!
Až na poslední prsou dech
své písni věren budu,
jest těšitelkou v trudu,
jí na křídlech se nesu výš —
ať s dětskou píď jen, nebi blíž,
bych zhubil žití nudu . . .
Té touhy nepozbudu.

Klamné jaro.

Což zavítalo jaro zas,
můj sivý v zlatý měníc vlas,
že dítkem zdám se býti nově?
Ne, ne! To jarní klam jen, vím,
zda jednou nohou nestojím
mdlý poutník v otevřeném rově?

Mám ze světa jen malý krok;
má hlava těžší je co rok,
a srdce ztratilo své šperky;
snad brzy vložíte mne v zem
a s mým vsadíte nápisem
tabulku pod nápis mé dcerky...

A pak, až přijde jaro zpět,
a všecko zlíbá jeho ret,
i k nám se hlásit bude;
leč nedbám jeho květných zdob,
jen pro dcerčin-li malý hrob
hrst drobných pomněnek mu zbude.

Zázrak.

Kdys v mraky mého čela
zář oka tvého sjela,
červánek rtíků tvých v líce mi sed',
a jasnilo se hned.

Divný to zázrak, věru,
takou Bůh dal mi dceru;
to malé sluněčko oteckých niv
vše zmohlo na podiv!

A prchlo! Půlnoc čirá
mně do ňader se vtírá;
jsem jako zlomená bez květů snět!
Kde slunce mé, kde svět?

Vidění v lese.

V zelené svěží jedle, v zelené svěží buky
jaký to pohled milý
v blažené volnosti chvíli!
Nad hlavou loubí šeré,
v duši vzpomínky tisíceré
a vůkol ptačí písně a zvuky;
vše milo: volnost, jedle i buky.

V zelené svěží jedle, v zelené svěží buky
duše má tiše se dívá,
kdo že to v cestě mi kývá,
kdo že to na mně volá? ..
Má duše už mu neodolá,
v srdci zní divné, tajemné tluky,
k zemi se kloní jedle i buky.

V zelené svěží jedle, v zelené svěží buky
kdo že to v ústret mi přišel?
Kdo kýval, čí hlas jsem to slyšel?
Kdo vstříc jde v říze bílé?..
Ty, ty's to, moje dítě milé,
květ růží sněžný vzít mám z tvé ruky
zde mezi jedlemi, zde mezi buky?

V zelené svěží jedle, v zelené svěží buky
přišla jsi pro mne, Lilo?
Jinak, ach jinak dřív bylo?
Tvá ručka po mně sahá,
nuž půjdu s Tebou, Lidko drahá,
ve věčných duchů pluky
do oblak nad svěží jedle a buky!

Dítě.

Před svatým božím večerem
v soumraku tiše a skrytě
zdobený dal jsem stromeček
na rov, v němž leží mé dítě.

Drobné jsem hračky navázal,
svíčičky modré i rudé;
všecko pak dárkem mělo vzít
z ulice děvčátko chudé.

Velká tam panna visela,
střevíčky teplé a zdobné,
jablka do půl zlacená,
pamlsky velké i drobné. —

Po svatém božím večeru
na hřbitov vyšel jsem z rána,
okolo hrobu ležel sníh,
v něm cestička vyšlapána.

Stopa od malých nožiček,
a běda! ty byly bosy —
v očích mi stály pojednou
veliké krůpěje rosy.

Na stromku všecko netknuto,
všecko, jak bylo a stálo;
ubohé chudé děvčátko
jenom tu pannu si vzalo.

— — .

Dětské oči.

Den se krátí, smutí luh i snětí,
chudobky sní trávě u příkopu.
Jaro prchlo. Jenom v očích dětí
vidím usměvavou jeho stopu.

Zlatá stopo jara usměvavá,
proč tak záhy pro mne zanikla jsi?
Den se krátí. Chudobiček hlava
kloní se -- snad útěží mé řasy.

U hrobu.

Jak dech chladné noci v chrámu
na mramoru hladkých desk,
jak na hrobě truchlá vrba,
vyrůstá mé duše stesk.

Truchlá vrba větve kloní
stále k hrobu níž a níž,
a já též se k hrobu kloním,
kde mi s růží v ruce spíš.

Kdybych Tě, drahé dítě, měl!

(Šestnáctý rok po smrti mé Lidušky.)

O vonných růží pestrý květ
chtěl oloupit bych všechen svět
a k nohám vrhat Ti jich pel,
kdybych Tě, drahé dítě, měl.

A všechen vůkol na sta mil
rod slavíků bych polapil,
by těšil Tě a pěl a pěl,
kdybych Tě, drahé dítě, měl.

A slunce úsměv, snivost hvězd
na líce Tvé bych spěchal snést,
jas krásy, nevinnosti běl,
kdybych Tě, drahé dítě, měl.

A svá bych ňadra rozerval
a srdce vlastní krev Ti dal
a mořem plul a pouští šel,
kdybych Tě, drahé dítě, měl.

V boj s vichry spěl bych něm a slep,
dal paži na špalek i leb
a žárem spráh' a stromem tlel,
kdybych Tě, drahé dítě, měl.

Co Ty's mi prchla...

Co Ty's mi prchla v smrti taje,
jest život můj jen dlouhý sen,
mé duše klenba bezhvězdná je,
chrám ňader mých je vyloupen.

Chor srdcem hynu bez okřání,
sám sobě trpkou na obtíž —
co ňadry kráčí zpěvných přání,
Ty v jejich čele neseš kříž.

Jako růže bouří zkácená...

Jako růže bouří zkácená,
jako rubín skrytý v černou sluj,
jako hvězda v mraku ztracená
tkví v mém žití drahý obraz Tvůj.

Stále Tebe vidím rozechvěn
mírně zářit na můj žití spád,
netoužím, než vysloviti jen,
jak jsem Tě měl nevýslovně rád.

Hvězdno.

Hvězdičky svítí s vysoka,
všude je samá zář,
v té jedné, zlaté dítě mé,
vidím tvou něžnou tvář.

V té jedné zlaté, daleké,
vidím tvých očí lesk,
a v hloub mých ňader proudí se
přívalný vzdech a stesk.

Je mně tak smutno pojednou,
slzami zrak mi zhas',
rád bych tě viděl, dítě mé,
rád bych tě zlíbal zas.

Toužíš-li po mně v nebesích,
já zde tě míti ždám,
a bude-li Bůh mně milostiv,
v ráji tě zulíbám!

Jarní stesk.

Ze srdce rozervaných desk
ten jarní vyčetl jsem stesk
a posílám jej Tobě,
má Liduško, má Liduško,
v tom navršeném hrobě!

Ó jaký je to žal a tíž,
Ty necítíš a netušíš,
a dobře je to věru;
však já Tvou ztrátu, Liduško,
si na smrt k srdci beru.

Ač vím, že není platno nic,
přec z hasnoucích už zřítelnic
žal kane v každé době
a neustane, Lidko má,
až spolu budem v hrobě!

Mráz.

Pad' na myšlenky náhlý mráz,
a z duše prchlo písně znění,
i čekám, snad že bude snáz;
leč hynu ve bdění i snění.

Vždyť všecko náhlý vzal mi žal,
jak sever krásu květné sněti,
ba posud rvát mne neustal,
a přec bych nechtěl zapomněti.

A kdyby mého dítka zrak
jen jeden den lil svoje zlato
v ten půlstoletý srdce mrak,
pak znova žít by stálo za to.

Fialky na hrobě mých dětí.

Sníh taje, z jihu vane vzduch,
až se mi hlava točí;
a na temné myslím fialky
a na temné myslím oči.

Fialky kvetou na hrobech
a do duše mi voní,
a tajemně na mne vzhlížejí —
a v srdci teskně to zvoní.

Je mi tak úzko; stále víc
slzy mi v tvář se lejí,
čím více ty oči čarovné
ze hrobu na mne se smějí.

Vánoční stromek.

Vánoční stromku, rodiny stkvoste,
vidím tě zdobit jizbu zas,
raněné srdce zvučí a roste,
poznovu plane zrak, jenž has';
zas se to v hlavě blýská a mění
a přec, ó běda, jak dřív to není!

To tam je všecko! Aspoň vy, snové,
vraťte se chvilku v pěvcův stan;
žalost mu ňadra hlode a klove,
za živa je zde pochován;
sneste mu v úkoj pod klenbu čela
chvíle, když dcerka v klíně mu dlela.

Když mu kol krku ovila ruku,
polibkem zanítila ret,
když na své srdce při písně zvuku
přivíjel víc než celý svět!
Vánoce, zima; v srdci to zebe;
ztratil jsem všecko: Tebe i sebe! —

Při smrti Ladíkově,

bratránka a druha mé Lidušky.

Dnes našli jste se zase spolu,
jak anděly vás, děti, zřím,
všech žalů zbavené a bolů
jít krásným sadem nebeským;
zas ručky tisknete si malé
a líbáte se něžným rtem
a vinete se neustále
v ty bílé lokty navzájem.

Jste blaženi, a my zde hynem,
nám prchl štěstí svit a jas,
zrak v slzách těká nebes týnem,
a teskné srdce volá vás;
nést pomozte nám světa tiše
a žití planý ruch a vír
a z ráje svého — s nebes říše —
v hruď sklíčenou nám sneste mír.

Květy na hrob.

Hrst květů, v srdci luk jež tkvěly,
pokládám na Tvůj rov,
by milou vůní před zvadnutím pěly
vám píseň beze slov,
jež srdce hejčká lichotivým zněním
a ňader rány léčí políbením.

Tu k srdcím viňte vonnou harmonii
a s ní ten jarní vzruch
mých vzpomínek, jež žalně v duši nyjí
a bují jako luh,
jejž soumrak žití pokryl vlažnou rosou,
by smrt jej snáze zkosila svou kosou.

Posvátné ostatky.

Z posvátných ostatků, jež srdci zbyly,
je z vlásků temný prsten dražší všech,
mé ženy ruce při pláči ho vily,
a když se její slzy nejvíc lily,
já neplakal, leč hynul v plamenech.

To poklad můj! — Bouř snů mi hlavou běží,
mha před zrakoma splývá v drahou tvář:
zřím dítě své, jak v rakvičce mi leží
a ženu svou, jež líbá je a něží
a hledá ňader ruch a oček zář.

A chvěju se... Mně náhle vlhne brva,
a k prstenci se shýbá bledý ret,
až skrývám jej, kde uschován byl zprva,
leč čela bouř a požár ňader trvá;
mé dítě ze všad jde mi na ústret.

A marně tisknu hlavu chladnou dlaní,
a marně píseň slétá na pomoc,
ach, v ubohého dítka mrtvé skráni
zřel první zjev jsem svého umírání,
a za mnou volal život: „Dobrou noc!“

Smutno.

Smutno!
Přeukrutno,
úzkost mi na duši leží;
nač žíti,
nač nechat srdce tlíti?
Dost! Něží!

Zhynout!
Leč, kam plynout
žalostně rozechvěnou duší?
kdo ručí,
že milým do náručí?
Kdo tuší?

Smutno!
Přeukrutno,
ze všad žal v srdce mi letí,
leč mine,
až Bůh nás v kytku svine,
mé děti!

Už okno do kořán . . .

Už okno do kořán, vždyť hvězdy svítí,
a srdce do kořán, v němž myšlenky se třpytí!
Duch volně letí k nebes výšinám;
pryč s perem, pryč! Vždyť samo z ruky klesá . . .
Nač zradit vše, proč usedavě lkám?
Radš zanesu to do širého lesa. —

IV.

POHÁDKY O MÉ ŽENĚ.

(DOZVUKY KE KNIZE »V ZÁTIŠÍ«.)

1880 — 1895.

Květ poesie.

Když šerem lesa vonný večer táh',
šla ponejprv jsi přes mé duše práh,
jak v křišťálový palác dávno kdys
šla v bajce královna; tou nyní ty's!

A v stopách tvých byl samý jas a květ,
jenž neodkvete za tisíce let
a vonět bude do všech žití dob,
ať čas mne odplaví a zavře v hrob! —

Paní nemám.

Paní? Ne! Ne, paní nemám věru,
ale milou, dobrou ženu mám,
z jejího v své srdce květy beru,
po jejím když boku sedávám.

Nachem rtů svých na mračné mi čelo
sype zoře ruměncový stkvost;
o čem v noci marně přemýšlelo,
ve slunečnou vzrůstá skutečnost.

Usmáním se té mé rusé musy
přilétá mi píseň samoděk,
při rytmické dětských nožek chůzi
skanduju svůj drobný popěvek.

Hněvu hrot-li do srdce mi vniká,
hruď-li stydne, nebo hoří skráň,
vše jak mlhy v slunci rázem zniká,
na hlavu-li klade mi svou dlaň.

Hle, toť ona, dítě-li to není
sotva odvyknuto s pannou hrám,
až na rtíků žhoucí políbení...
paní nemám, ale ženu mám!

Mdlou hlavu položenou v křesle...

Mdlou hlavu položenou v křesle,
snem toulal jsem se v polích kdes,
tu zřel jsem v hnízda, v ptačí jesle,
tam poslouchal jsem šumět les;
tu s polí píseň vstříc mi zněla,
tam zvěst mne zvala v klidnou chýž,
však v srdci žádná neutkvěla,
nechť volal jsem: „Ó pojďte blíž!“

Tak dlel jsem; hlavou táhly dumy,
řas mříže uvěznily zor...
V tom slyš, slyš! Síňkou něco šumí
jak ptáče slétající s hor;
snad píseň vánkem unášena
mě zlíbat chce — ó jak jsem bláh!..
Hle, ke mně po špičkách má žena
jde v plstěných svých střevíčkách!

Píseň.

V mé duši nové jaro pučí
tvé slunné lásky pohledem,
vše klíčí tam zas silou ručí,
co hynulo dřív pod ledem.

Zas vše se květem obalilo
jak bohatého hlohu zjev,
leč co dřív jasnou rosou bylo,
žal v purpurovou změnil krev.

Máš o mne strach . . .

Máš o mne strach, má drahá? Klidna buď!
Vždyť ještě svítí zrak a srdce buší,
nechť z ledu zdá se býti moje hruď,
zář písní posavad mi hřeje v duši.

Jsem silen, silen! Strachu výhost dej,
hle, kterak pevně náruč má Tě svírá,
jsem posavad ten starý čaroděj,
jenž pod závějí sněhu růže sbírá.

Však nevěřím, že opravdu je sníh,
co na skráně mi soumrak žití třese,
v mém srdci stále teplý vane jih,
a keř mých zpěvů posud květy nese.

V ty jako živou kytku na pospěch
Tvou milou postať starostlivě vpletu
a zakryji Tě zrakům žalů všech
jak sokol křídlem hvězdu v ranním vzletu.

A musí-li přec jednou jinak být,
pak netruchli a mysli: vždyť jen dřímá,
a jdi jak k svátku dřív mi kvítí svít;
i zvadlá ruka ráda kvítí třímá.

A noc-li osudu Ti vyjde vstříc —
což chraniž Bůh — přijď, na hrob hlavu složi,
a vzejde z něho písní na tisíc
a vyjasní tu noc jak hvězdy boží.

U krbu.

Na krbu je naloženo,
a Tvé líce studí,
přikloň se mi, drahá ženo,
hřej se na mé hrudi!

Uslyšíš-li bouři v prsu,
nemni, že Tě zmarní,
to jen květy sype s trsů
ruch mých písní jarní.

Mračno žele v oku taje —
pod mrakem se jasní —
tvář červánkem polita je —
budem zase šťastni!

Slzu, jež snad v tvář mi skočí —
nechať slitou z hoře —
promění mi zář tvých očí
v perlu plnou zoře.

Proč smuten jsem?..

Proč smuten jsem? Ó viz ten čas, jak dravě
vše zabírá, co pro Tebe jsem skryl,
za jiskry myšlenek dal jíní hlavě,
v luh kvetoucího čela brázdy vryl,
leč v soumrak mého prchavého žití
Tvůj černý zrak jak jitřní hvězda svítí.

Ó pohleď jen, ta kvapná času jízda!
Mně při ní tají se a vázne dech,
a za mnou sever úšklebků již hvízdá,
jenž na nivu mých zkvetlých písní vběh',
by zničil vše! Kéž aspoň v jednom kvítí
Tvé oko rosou v pamět mou se znítí!

Ztracené stezky.

Pták zpíval v rudnoucích už ňadrech stromu,
já pod stromem svou hlavu v dlaně skládal,
pták tesknil po jihu a toužil domů,
já po zavátých stezkách mládí bádal.

Už nenajdu jich nikdy; listí rudé
svým šelestem mi truchlé „s Bohem“ hude,
a pavouk tajemný mi bez únavy
síť bílou vije srdce kol i hlavy.

Však ne, proč stesky v oku se mi taví?
Pryč, povzdechu, pryč, černá dumo z hlavy,
pryč, sivokřídlý kolem hlavy mraku,
což není posud jaro mé v Tvém zraku?

Tvým budu přec!

Proč šepceš rtů svých červánkem
mé duši na úžas:
„Až Vesna přioděje zem,
a pod rozkvetlým jasmínem
pěnkavčí zavzní hlas,
budeme šťastni zas!“

Ó ženo, družko, nejásej,
mně v duši dříme strach:
pojď, líce na ňadrech mi skrej,
než žití krutý ruch a rej
mě najde na marách!

Leč až se stane, žalů nech
a za stejnou měj věc,
jak pták by z vězení Ti zběh',
vždyť — nechať pouze jako vzdech —
jak sen — Tvým budu přec!

— — -

Stárnu!

Stárnu, stárnu, rychle život běží,
jíní — sníh už na hlavě mi leží,
všecko zvadlo — i co v duši roste,
podjeseně chudobky jsou prosté.

Růžemi co ondy budilo se,
žel, jen chvilku v teplé kvetlo rose,
teď co kvete, z toho tuhá paže
Moranina chudou kytku váže.

Všecko vůkol vadne, kamo vzhlédnu,
jen když teskliv oči k Tobě zvednu,
zdá mi se, že srdcem svěžest běží —
jaro sním, a skutečnost se sněží.

Co jest ten život?..

Co jest ten život? Pouhý klam a žal...
Jak zřídka usměje se na nás nebe!
Bláh, komu Pán Bůh jednu duši dal!..
Já nemám v světě nikoho, jen Tebe,
a Ty se hněváš?

Ó nečiň tak a přítulnou zas buď,
pojď, vylíbej mi těžké chmury s čela,
mně žalem chce se rozskočiti hruď,
hůř než by dýkou vraha krvácela,
a Ty se hněváš?

Jdou strasti za námi jak spousty mlh
a brázdí líce nám a srdce kruší,
i mně jich přívalem zrak náhle zvlh',
jen anděl jako Ty je sdílně suší,
a Ty se hněváš?

Jak dlouho pro mne kvésti bude svět?
Jar skrovných několik, snad jedno jen!
V těch myšlenkách vždy léčil mne Tvůj ret,
jak Vesna léčí bleskem sťatý kmen,
a Ty se hněváš?

Buď smír, ó spěš! Jak káně letí čas;
v té chvíli zlé vždy stárnu o sto roků,
pojď, Vesno má, dej zář mi spod svých řas,
šíj obejmi, já Tebe kolem boků –
rci, proč se hněváš?

Co beze mne zde byla bys? Ó mluv!
Květ u cesty, naň prachu tíž se klade;
buď šťastna tedy zbytek těch mých dnův,
vždyť kde jen jsem, Tě v duši nosím všade,
a Ty se hněváš?

Což bude někdo snad tak rád Tě mít,
až budu zapomenut v hrobě tlít?
Ba nikdo, věř, jen ten, kdo v duše tísni
vše polibkem Ti vyjevil a písní —
a Ty se hněváš?

Rozkvět.

Má duše zase rozkvetla;
to bylo perlami rosy,
tvých žalů oblak perly ty
všecky mi do ňader nosí.

Jen až se opět vyjasní,
až co je v mysli, se vzpruží,
uvidíš, jakou pro Tebe
srdce mé stalo se růží.

Léčivé ruce.

Vždy s jara bolest v hruď se klade,
ať srdce staré jest, ať mladé,
leč každou posud ruka milá
svým obejmutím vyléčila.

Tré rukou jest, jež z vůle vyšší
to rozbolené srdce tiší:
buď matčiny, buď milé ženy,
neb dětskými-li nahraženy. —

Jak šťasten jsem, že pro zlou chvíli
z těch tří mi aspoň jedny zbyly,
jež, když mi v oči slzy vplynou,
kol krku léčivě se vinou.

Sen.

Že skřivánkové v srdci se mi budí,
že fialkami zarůstám až k hrudi,
že k hlavě se mi kloní lípy květ,
tak chorému se prostřed zimy zdálo;
a když jsem procitnul a hlavu zved',
mém na čele tvá spočívala ruka,
a nad lůžkem tvé slunné oko plálo.

— —

Líbej mě.

V duši mé mračná-li myšlenka vstává,
záři tvých očí se červánkem stává;
temnota ztrácí se, zlato se množí,
ve mně i mimo mne zázrak je boží.

Proto, když hněv a žal v ňadra mi vnočí.
mír do nich nasypej jasem svých očí!
Líbej mne, objímej! Radost mám z Tebe
jak země po bouři z modrého nebe.

Klid zdánlivý.

Vždy topor ten je pádnější,
jenž křídla seče mojí duši;
vždy bolest má je krutější,
a přijde chvíle ještě tužší.

A brzo vposled padne již,
by štěpil srdce rázem v poly,
dál klidně nesu však svůj kříž,
leč nikdo neví, jak to bolí.

Dost!

V klín písně mé Tvá slza kane
jak rosa květné se sněti,
kéž čarovnou se perlou stane
ve hladké rýmu perleti;
byltʼ ondy lékem perel stkvost,
i já chci chorob býti prost
na věčnost!

Jak bohata jest píseň ona,
již pěl jsem z duše bolestí!
Tvá slza svatá kouzla koná,
jež cestu v ráj mi proklestí,
až řekne čas: „Tys trpěl dost,
nuž, vejdi přes duhový most
na věčnost!“

Černé oči.

Černé oči v bledé tváři,
ó jak vás mám rád,
jak umíte zlatou září
moje srdce hřát,
rázem půlnoc v něm se mění
v růžovitý den,
černé oči, zda to není
pouhý klam a sen.

Oči, oči, černé oči,
plny slunných zdob,
zdali paní vaše kročí
někdy na můj hrob,
aby na něm zkvetlo milo
kvítí v jarní čas,
a v mém srdci vykouzlilo
klid a mír a jas?

Ach, těch divů nedovede
žárná váše zář,
lze-liž mrtvé líce bledé
změnit v růžnou tvář?
lze-liž ono srdce vznítit,
jež zůstalo stát?
Vy budete zářit, svítit
a já spát, již spát.

Má hlava kloní se . . .

Má hlava kloní se, hruď vadne,
a bojácně se táže ret:
což není stezky žádné, žádné
k té nejkrajnější z žití met?

Leč vím, že budu blízek cíle
a veškerých těch trudů prost,
až ponesou mne smutné chvíle
přes zlatonosné řeky most.

Ztad, ženo drahá, zlaté Praze
svou slzou vzkaž, ne vazbou slov:
„Už zvítězil a jest mu blaze:
dnes vzali nám ho na hřbitov!“

———

Klidně!

Jen o Tebe mi líto bude,
leč jinak věru půjdu rád,
však sklamalo mne všecko všude,
čím pyšnil jsem se dřív jsa mlád.

Já klidně zírám do budoucna,
byl skřivanem jsem pro svůj čas,
má píseň zněla z ňader vroucná,
a skřivánkem se vrátí zas.

Čím poházeli křídla ptačí,
to sprchne rosou lepších dob,
v níž druhdy snivý svět se zračí,
a v perlích zastkví se můj hrob.

Doslov.

Hrst květů, jež mi v duši voní,
když radost líbá ji, tře žal,
než den můj za obzor se skloní,
z niv života jsem natrhal,
bych skrovným darem Vám je dal.

Jas soucitu ty květy pěstil
a poesie božský dech,
když vánkem jemně zašelestil
ve snících v srdci poupatech;
má krev je rosou květů těch.

A zvadnou-li ty ňader zdoby,
jimž mračný čas tak málo přál,
pak ať jsou svědky zašlé doby,
kdy v snivé duše prchal v dál
cit mimo slovný bakchanal
a srdce konejšil a hřál.

— —

OBSAH.

III. POHÁDKY O MÝCH DĚTECH.

Str.

IV. POHÁDKY O MÉ ŽENĚ.

